

מדורת ההבלים:

אם הייתי אוכלת נקניק בשידור חי, וזה היה מביא רייטינג של 20 אחוז, זה מה שהייתי עושה... מי אמר לך שטלוויזיה זה תרבות? מי אמר לך את הדבר הזה? מה זה פה? טלוויזיה זה בולשבזום? להנך? זה קשקוש בבית שימוש. טלוויזיה זה מכשיר בידורי. פופולרי... שם המשחק זה רייטינג.

מרגלית צנעני (מרגול)
"ידיעות אחרונות", 30 בדצמבר
1994, עמ' 34

רקע: קריסת השידור הציבורי

מי שיבקש למצוא את שורשיה ההיסטוריים של תרבות הרייטינג בישראל יאלץ לחזור אל ראשית ימי הרדיו, בשנות השלושים. השידור, בניגוד לאמצעי התקשורת הכתובה, מצריך הסדרים מיוחדים של רישוי והקצאת תדרים. עתונים וספרים ניתן להוציא ללא קץ ובאין מגביל, אך תדרי שידור הם מוגבלים ומצריכים הסדרים שימנעו פריצה והפיפה בין משדרים שונים. הצורך בהסדרת השידורים הולך לשני מודלים עיקריים: בארצות הברית התפתח המודל הפרטי-מסחרי, ואילו באירופה ובמרבית ארצות העולם – המודל הציבורי-ממלכתי.

על פי המודל הפרטי-מסחרי קיבלו זכיינים פרטיים רישיון להפעלת תחנות שידור (בתחילה רדיו ולאחר מכן גם טלוויזיה). את הקמת התחנה מימנו מכיסם ואת הכנסותיהם גרפו מפירסומות מסחריות שהוכנסו לשידורים. כך קמו בארצות הברית אלפי תחנות רדיו ומאות תחנות טלוויזיה פרטיות שנשענו על פירסומות מסחריות. לעומת זאת, השידור באירופה, לפי המודל הציבורי-ממלכתי, נחשב כנכס לאומי, כמשאב ציבורי. לכן, הבעלות על אמצעי השידור היא בידי המדינה המקימה רשויות שידור ציבוריות כדוגמת ה-BBC. המימון בא מתשלום אגרת חובה וסיוע ממשלתי. בישראל אומץ המודל הציבורי-ממלכתי, בין השאר מתוך ניסיון להטמיע

את השיטה הבריטית. הקמת רשות השידור, האיסור על הקמת תחנות פרטיות, הנהגת אגרת חובה וסיכסוד ממשלתי לשידורים הבטיחו את מיסוד מודל זה בישראל וביצורו לתקופה ארוכה. אולם, כפי שקרה במדינות רבות וגם אצלנו – השידור הציבורי קיים הממשל התקשה להמשיך במימון של מערכת שידורים יקרה, התחרות בעולם חסר

גבולות תקשורתיים (שידורי לוויין, למשל) הקהתה את יכולת הממשל להגביל ייבוא שידורים, והצלחת המודל הפרטי-מסחרי הביאו לשקיעת השידור הציבורי. במדינה אחר מדינה התפורר המונופול הממלכתי. ה-BBC מצא עצמו נוכח רשות מסחרית מתחרה ואטרקטיבית יותר וכך גם בארצות אירופה ובעולם כולו.

בישראל של שנות ה-90 התמוטט המונופול הממלכתי: לאחר 25 שנות טלוויזיה בערוץ 1 – עברה ישראל למערכת רב ערוצית, עם רשות שנייה לרדיו ולטלוויזיה, זכיינים פרטיים, תחנות רדיו אזוריות, שידורי כבלים ושידורי לוויינים. בישראל פועלת למעשה השיטה המשולבת, בה מתקיימים זה לצד זה, שידורים פרטיים הממומנים מפירסומות מסחריות, ושידורים ממלכתיים במימון ציבורי. למהפכת התקשורת בישראל יש השלכות רבות לגבי התרבות הישראלית ולעלייתה של "תרבות הרייטינג".

מדורת השבט החדשה

במשך 25 שנה היו הישראלים מכונסים מדי ערב סביב מדורת השבט הטלוויזיונית של ערוץ יחיד. המונופול של הטלוויזיה הישראלית, חסר אף ורע בדמוקרטיה אחרת, הביא מבקרים רבים להטיח האשמות בדבר עריצות תרבותית, הכתבת סדר היום הציבורי, אינדוקטרינציה פוליטית, היעדר אלטרנטיבות של היצע מתחרה, חוסר גיוון ורבגוניות, ואף מניפולציה של החברה הישראלית בידי הממשל השולט כעריץ יחיד בערוץ יחיד. אולם עם כניסת הטלוויזיה לעידן הרב ערוצי שכלל עשרות ערוצים מקומיים וזרים וטלוויזיה מסחרית, נראה היה כי את מדורת השבט ירשו עשרות מדורות

ועוד – לא נחשבו כהיצע של ממש. הצפייה "התכנסה" במהרה לערוצים הישראליים ובמיוחד לערוץ השני. בין הערוצים נוצר תמהיל הומוגני למדי של עיסת ז'אנרים "מבטיחי רייטינג" שעירב בעיקר את ה"טוק שואו" עם סרטים, שעשועונים ותידונים, ספורט וסרטים, חדשות וסדרות טלוויזיה. הסגידה הגורפת לרייטינג (מטעמים מסחריים ותחרותיים) הביאה לדרגת עליונות בלעדית את הרצון להשביע את רעבונו הבידורי של הציבור. הטלוויזיה, טענו זכיינים תפוחי הכנסות, היא "כלי שבא לשרת את הציבור" ולכן אם הציבור מבקש בידור, שעשועונים, פרסים, "כסאח פופוליסטי" אסונות טבע וחדשות קלילות – מדוע שנתעלם ממבוקשו? וכך, בשם "טובת הציבור", בכלים מתוחכמים של איתור מרשמים להצלחה "רייטינגית" ובהפעלה מסיבית של ייבוא מתכונות מוצלחות מחו"ל – התגבשה מדורת שבט חדשה. היא כוללת בתוכה בעיקר את הערוץ השני ואת כל שהערוץ השני הקרין על סביבותיו הרגישות לתחרות. כך נוצרה אשליית הפלורליזם, המסוכנת שבעתים מהיעדרה הגלוי, כאשר גוש מונוליתי של "תרבות הרייטינג" מתחזה ל"היצע מגוון והטרונגני".

"ג'אנק פוד" תרבותי?

נתונים רבים הצטברו לגבי הצפייה בטלוויזיה בישראל והם מלמדים אותנו רבות על ההתכנסות סביב מדורת השבט החדשה ואיכותה. מאז תחילת שידורי הערוץ השני הופעלה מיידית מערכת צפייה מסיבית. בתחילה היו אלה סקרי צפייה שבוצעו בהפעלת משאל טלפוני של מדגמים מייצגים. אלה

קטנות, שסביבן יושבים הרכבים לא קבועים של צופים שהלקם הגדול מדלג ממדורה למדורה באמצעות השלט רחוק. לכאורה הגיעה שעתה הברוכה של טלוויזיה פלורליסטית, עתירת היצע מגוון, טלוויזיה תחרותית בה האיכות הנצח.

חלפו שנים ואנו כיום רואים ראייה מפוכחת יותר של המציאות ובכלל זה ממציא מחקרים על השפעות המעבר לטלוויזיה רב ערוצית. למרבה הצער, רבות מהתקוות לפלורליזם תרבותי, לקידום איכות התכנים ולשירות החברה הישראלית וערכיה נכזבו. כה רבה האכזבה עד כי היו לא מעטים שנתקפו בנוסטלגיה בלתי רציונלית של שיבה לעריצות הערוץ היחיד, כדור העבדים אשר נדודיו במדבר השממה של הטלוויזיה "החדשה" הביאו לייאוש והם מבקשים להזור אל ארץ העבדות של הערוץ הבודד דאז. כמובן שאין הגיון וגם לא צורך אמיתי לעצור את גלגלי הזמן ולשוב לאחור, אך יש בתחלת מקום לבחון את מאזן ההישגים והנזקים של החיים בסביבה הטלוויזיונית החדשה. למרבה ההפתעה, ריבוי ערוצים, גיוון ההיצע ועושר התכנים והתוכניות לא פיצל בהרבה את צופי הטלוויזיה הישראלית. מדורת השבט נדדה, לפי סקרי הצפייה ומחקרים על נוהגי צפייה בישראל, אל משדרי הערוץ השני המרתק מדי ערב את מרבית הצופים. יתר על כן, ניסיונו הנואש של הערוץ הראשון, הממלכתי, לשמור על צופיו המתמעטים והולכים הוליך לאימוץ תוכניות ומשדרי הדומים בכל לערוץ המסחרי, "חבילת הערוצים" אותה הביאו הכבלים לכל בית התגלתה במערומיה, שכן למרבית הצופים עשרות הערוצים בספרדית, איטלקית, רוסית, תורכית, ערבית, גרמנית, צרפתית

ימי הערוץ הראשון. הפגנה ב-1992 נגד "התקשורת העויינת". מאז ירדה קרנו של הערוץ הראשון, אך ההתקפות לא פסקו

הקמת
על:
נהגת
שלהי
זיסוד
יצורו
כפי
וגם
קריס.
לשך
ודים
חסר
משל
ןיעת
BBC
צוות

ונות
ניה
לים
יום.
רים
בה

בט
אח
זה
דר
של
צמ
ים
ת

"האליטה החדשה": אצולת הרייטינג

כאשר עבר אמנון לוי, מנחה "טוק שואו" בערוץ הראשון לערוץ השני, הוא פתח את תוכניתו החדשה בראיון לווייני בשידור חי עם ראש הממשלה בנימין נתניהו. נתניהו, מודע היטב לרזי הטלוויזיה וחשיבותה, מיהר לברך את לוי ואף התנבא בהומור חביב כי "התוכנית הזו עוד תגיע רחוק". בכך תנך ראש הממשלה את המצטרף החדש לאריסטוקרטיה הטלוויזיונית בישראל, לנסך החדש באליטה התרבותית הישראלית. זוהי אצולה חדשה אך דומיננטית, תחרותית ונוקשה. ההצטרפות אליה אינה על פי מגילות יוחסין או נכסים רוחניים או ממשיים. אצולת הרייטינג נבחנת רק במדד הרייטינג ומי שעומד בו מתקבל אליה. היא כוללת בדרגים וכוכבניות, מנחים ודוגמניות, וקומץ פוליטיקאי טלוויזיה שהפכו לברדרים.

כיוון שאליטה זו מוגדרת ונבחנת רק במדד הרייטינג, הרי שהיא שוקת לבצר את מעמדה זה בכל דרך. לשם כך אף נוצרת סולידריות פנימית של טיפוח הדדי (או בלשונם, "פרומואים" הדדיים). האחד מארח את השני בתוכניתו, האחד מציג את "התוכנית הבאה" בתוכניתו ובכלל זה ראיון חסוף עם המנחה הבא ("או מה נראה בתוכניתך?") והאליטה הקטנה מארחת ומתארחת אצל עצמה במעגל סגור. בשבוע אחד מארח דן שילון ביום שישי את גדי סוקניק, גיא פינס ואורנה נבאי (כולם מנחי טלוויזיה וחברי אצולה הרייטינג); רפי רשף מארח את עמנואל רוזן ואייל פלד, ואמנון לוי מארח את גאולה אבן ויגאל שילון. שימו לב לפועל "מארח": ישנה כאן הבעלות המודגשת של האליטה על טריטוריה, על הסלון של החברה הישראלית. מי ש"מארח" אצל שילון ועמיתיו הוא, למעשה, אורח במרבית חדרי הסלון בישראל, אך הבחירה באורחים ו"אירוחם" מופקדת בידי אליטה קטנה.

אליטה תרבותית וחברתית זו הצליחה, במהירות מרשימה, לדחוק אליטות מסורתיות או להכפיף למרותה. אם פעם היו פוליטיקאים או קציני צבא בצמרת החברתית של ישראל, הרי שכעת תפשו את מקומם השילונים, הברוזהרים והטופזים. אך חמורה מכל היא הצלחתה של האליטה החדשה להכניע למרותה את האליטות הוותיקות: הפוליטיקאים, קציני הצבא, קברניטי המשק והכלכלה אצים לתוכניות הטלוויזיה של אליטת הרייטינג כי רק כך יוכלו לשמור על מעמד מוכר ויוקרה. לאחר עשר דקות במעגל של דן שילון מצליח מפקד חיל האוויר לזכות בחשיפה ציבורית ויוקרה חברתית אשר שנים ארוכות של טיס קרבי וקרבות אוויר לא הקנו לו. ואצולת הרייטינג, לא אחת שיכורת כוח, מצליחה אף "להראות" לאליטות הוותיקות מי חזק יותר. ראש הממשלה נתניהו למד על כך כאשר העז להסתכסך עם שילון, או אשתו עם יעל דן. התקשורת עסקה רבות ב"פשרה" שבין הצדדים, אך לא במשמעות האמיתית של קריאת התיגר של אליטת הרייטינג על השלטון הישן.

במהרה למדו האליטות המסורתיות כי עליהן להכניע לתכתיביה של אצולת הרייטינג. בייגה שוחט, כשר האוצר, הבין שעליו לחבוש תרבוש מצחיק לרקוד ולשיר שירים "עכשוויים" ואף לשמוע בכובד ראש עצות כלכליות מפנינה רוזנבלום, וכל זאת בשידור חי. פוליטיקאים אחרים, ובהם ראש ממשלה ושירים בכירים, נאלצו בשמחה מאולצת לבעוט בכדורים, לבשל לרקוד, להשתטות בתחרויות אויליות (ובכלל זה משחקי "אמת ושקר") ו"להתדיין" ברצינות תהומית עם "אורחים" העונים לנוסחת האירות המוצלח של "קוקסינליונה-חוזרת בתשובה שנאנסה בצבא". חלילה לתרבותי של

שירתו בעיקר את המפרסמים המסתריים בקבלת ההחלטה היכן ומתי לפרסם. משאלים טלפוניים אלה – שזכו לביקורת חריפה, בין השאר עקב פגמים מתודולוגיים, הטיית התשובות בשל "רצייה חברתית", זכירה סלקטיבית ועוד – הוחלפו במדידה אלקטרונית, דהיינו הפעלת ה"Peoplemeter" או מדרוג. ארגוני תקשורת, ארגוני מפרסמים ופירסומאים חברו יחד להקמת "הוועדה הישראלית למדרוג" זו, לאחר מכרו, מסרה את הפעלת מדידת הצפייה או המדרוג לידי חברת סל-גאל. כיוון שמכשירי המדידה האלקטרוניים שהותקנו בבתיים של הנדגמים בודקים ברציפות את דפוסי הצפייה, הרי שהרייטינג הישראלי מתפרסם בתדירות גבוהה בעתונים היומיים ובדיווחים המועברים למפרסמים ופירסומאים (וכמובן לערוצי הטלוויזיה, לזכיינים, לחברות הפקה וכדומה).

מעקב שיטתי אחר נתוני מדרוג הצפייה בטלוויזיה בישראל מגלה דפוסים עקביים על התכנים והתוכניות המועדפים: בנובמבר 1996 התפרסמה רשימת התוכניות הנצפות ביותר (על פי סקר שערכה הרשות השנייה). היה בה דירוג של 78 התוכניות שלהן היו לפחות 10% צפייה. מתוך 78 תוכניות אלה, 45 הראשונות היו כולן של הערוץ השני, הערוץ הראשון הופיע רק במקום ה-46 (בשידור משחק כדורסל של מכבי תל אביב). יתר על כן, 58 מתוך 78 התוכניות הנצפות ביותר היו של הערוץ השני. הישראלים המשיכו, אפוא, להתכנס סביב מדורת השבט הטלוויזיונית, אך את מקום הערוץ הממלכתי המונופוליסטי מילאה עתה מדורת ההבלים של הערוץ השני. מדוע הבלים? הבה נבחן כמה צפו הישראלים: במקום הראשון "ראשון בבידור – דודו טופו" (35%), אחריו "זהו זה" (30%), "בשידור חי – דן שילון" (30%), "פיספוסים" (29%), "קטן עלינו" (29%), "החיים על פי לסלאו" (29%), "גלגל המזל" (28%), "עובדה" (28%), "רמת אביב ג'" (27%). התוכניות המבוקשות היו שעשועונים ומשחקים (דודו טופו, גלגל המזל, עשינו עסק, תוכניות בידור (תנה לסלאו, דן שילון, זהו זה, פיספוסים), סדרות קלילות (רמת אביב ג'), החדשות, אגב, הגיעו למקום 22 (חדשות ערוץ 2). שנתיים מאוחר יותר, בנובמבר 1998, היו התוכניות הנצפות ביותר: חדשות בערוץ 2 (28%), "פיספוסים" (27.4%), "שמש" (27.2%), "ראשון בבידור – דודו טופו" (25.9%), "פוקוס" (24.6%), "רק בישראל" (23.2%), "רמת אביב ג'" (21.7%), "בשידור חי – דן שילון" (20.8%) ו"הדקה ה-91" (20%). כלומר, מלבד מהדורת החדשות של הערוץ השני (אגב, זו של הערוץ הראשון דורגה במקום ה-17), צפו הישראלים רק בשעשועונים, קומדיות מצבים, "טוק שואו" בידורי, ספורט ותוכנית אסונות מצולמים ("פוקוס").

אם נבחן את המדרוג לגבי כל שנות השידור של ערוץ 2 מאז שלהי 1993 יתקבל "מצעד הצפייה" הבא: "ראשון בבידור – דודו טופו" (29.5%), "פיספוסים" (28.5%), "העולם המופלא – ארו טל" (28.4%), "פוקוס" (27.6%), "בשידור חי – דן שילון" (26.9%). זוהי למעשה נוסחת הצלחה הרייטינגית שמוחזרת לאחר הצלחתה בארצות הברית: קצת הומור, קצת ספורט, קצת אסונות, קצת "סלבריטיס", קצת משחקים ופרסים ומעט מאד רצינות. מדורת ההבלים הישראלית אינה משתנה: המגישים מתחלפים, השמות משתנים – אך התכנים והמתכונות נותרו קבועים. מדי ערב מתחברים מרבית הישראלים בשקיקה לצינור ה"ג'אנק פוד התרבותי" ומובלים בשמחה אל מפלטי ההבלים והשעשועים משכיחי הכל.

החדשות כוללות אייטמים בידוריים: חיזורים שנחתו בישראל והפתעות שאינן מעולם החדשות אלא מספר השיאים של ג'ינס. זהו הגיבושון התרבותי הישראלי, מדי ערב בפריים טיים: אסונות עם גינת, מתיחות עם שילון, פרסים עם טופו, כסאות ההפתעה עם רשף, פוליטיקאים שרים ומכודרים עם שילון, הומור של יצפאן. סביב כל אלה חגות הדוגמניות, גערות גלגל המול והכוכבניות הנוצצות, דלות שפה אך עתירות מחשוף, מפוזות ומקפצות בתזוית בלתי פוסקת המחברת את האסונות והפרסים, החדשות והדוגמניות לעיסה אחת, דביקה ומתקתקה, עיסת התרבות הישראלית המתהווה.

מצפונה הגמיש של קופה רושמת

אילו ישבתי עכשיו בבית, ספק אם הייתי צופה בתוכנית אינני צרכן אופייני של תרבות הטלוויזיה, אבל יש לי הבנה לקהל הרחב שצופה בה, ואת הקהל הזה אני רוצה וצריך לשרת.

דן שילון, על תוכניתו

מתוך "בשידור חי", הוצאת

ידיעות אחרונות, 1998

הרב רב גאנץ, בספרו "עושים חדשות", שזיכה אותו בפרס פוליצר, מספר על "התמימות המלאכותית (Artificial Innocence) של העוסקים בתקשורת. כדי להבטיח אובייקטיביות ועליונות לשיקולים מקצועיים על אישיים פונים העיתונאים לדרך המסוכנת של התעלמות מההשלכות (Disregarding the implications). התמימות המלאכותית פירושה כי העיתונאי חייב להשתחרר מהשיקול של מה יעשה פירסום הסיפור, שידור הכתבה או הצגת העובדות. למען שירות קהל, למען הפרופסיונאליזם, עליו להתעלם מההשלכות ולשקול רק את הערך העיתונאי או התקשורתי. בכך מצטיידת התקשורת, ובכלל זה אצולת הרייטינג, באליבי ציבורי ופתרון אישי נוח לבעיות מצפוניות.

דן שילון, בדבריו הקשים על תרבות הטלוויזיה בישראל שהיא "כל הזמן בקו של הידרדרות... מפלס האלימות שלה והתבהמות שלה עולה כל הזמן, ולא במעט", מוליך את האשמה אל החברה הישראלית כולה: "אתה מרגיש שאתה מוזנח על ידי התרבות האלימה והבהמית שהולכת ומשתלטת על החברה הישראלית. הטלוויזיה היא רק ביטוי לזה. זה לא בגלל הטלוויזיה" ("הארץ", 18 בספטמבר 1998, עמ' 18). הכהן הגדול של תרבות הסלון הישראלי, "מלך הרייטינג" ומקבע הסטטוס הלאומי – טוען כי הטלוויזיה רק משקפת את החברה והתרבות שסביבה. בכך הוא מתנער מאחריותה של התקשורת לנתב את השיח החברתי, לעצב נורמות תרבותיות, לקדם את החברה ולא לסמטה. "אני רק עושה את מה שאני צריך כדי לשרת את הקהל" הוא עלה תאנה נוח לערוותה של אצולת הרייטינג. אם הקהל הוא מטומטם, אלים, בור ונהנתן – הרי יספקו לו את מדורת ההבלים ועוד יקראו לו "קהל נפלא". אצילי הרייטינג מודים "לקהל המקסים הזה", אך חושבים עליו דברים בהחלט לא מקסימים, יורים ובוכים בדרכם לקופות הרושמות של חווי הערוץ השני.

המורה עוד יותר היא העמדת הפנים, כי אין מידע או הערכה של הנוקים התרבותיים והחברתיים של מדורת ההבלים. "אני לא יודע על מחקרים כאלה", היתמם יוחנן צנגן, אחד מוכיני הערוץ השני בעימות ששודר במסגרת "תיק תקשורת". אם דן שילון מעיד כי הוא בוחל בתוכנית שלו ולא

אצולת הרייטינג משמיע את הנעימות המותאמות למכנה משותף נמוך, לבידור בכל מחיר, לרדינות של פוליטיקה נמוכת מצה. מי שלא נכנע לה, מי שלא משתתף בה או משתף פעולה עמה יורחק מהמעגל ויידחק לשוליים האפלוליים של האלמוניות.

"ותודה לקהל הנפלא הזה"

הנחת העבודה של זכייני הערוץ השני היא שבשעות צפיית השיא האצבע השולטת על השלט היא אצבעו של ילד. גם בבתי שיש בהם יותר ממקלט אחד, הילדים הם בעלי הבית. מי שהפץ חיים בשדה הקרב האכזר הזה, חייב להתחנף לטעמם. כך יושבים במשרדי זכייניות ערוץ 2 אנשים רציניים, אינטליגנטים, יצירתיים ומכווצים את עצמם בכוח לעולמם התרבותי של בנות ובנים בגיל ההתבגרות. זהו טוד ההצלחה: אם יש דרך אחרת להצליח, הם טרם עלו עליה.

נחום ברנע, "האם עשית רייטינג היום?"

"ידיעות אחרונות", מוסף מיוחד,

18 בספטמבר 1998, עמ' 34

הערוץ השני הביא בשורה חדשה ומרעננת: החיזור אחר הקהל. לא עוד ערוץ יחיד ומונופוליסטי שלכל תוכניותיו יש צפייה ערה ולו רק בגלל היעדר אלטרנטיבה. לא עוד לוח משדרים מתנשא המנסה לענות על צרכים קואליציוניים (תוכניות דת, למשל), שאיפות להנחלת ערכים לאומיים, תרבות וציונות. אך הערוץ השני הוא ערוץ שמתחנף לצופיו ולא מתנשא או מטיף. הוא מבקש בכל מחיר לרתק אותם למסך ("הישארו אתנו, אחרי הפירסומות נראה לכם את ההוצאה להורג, אל תלכו לשום מקום"). הערוץ השני אינו משועבד ללחצים פוליטיים, חברתיים או תרבותיים. יש לו רק אלוהים אחד: הרייטינג, והדרך למקדש הרייטינג רצופה בחיזור הנפני אחר הקהל.

החיזור אחר הקהל הביא להקמת תעשיית ג'אנק טלוויזיוני: סביב לערוץ השני קמו חברות הפקה זולות, מהירות וחסרות יומרה תרבותית. הם הזכירו לברנע את מתפרות הג'ינס בעוה: העבודה זולה, המוצר ירוד ברמתו, ניצול העובדים הוא מתפיר ולך חפש אותם כאשר הכפתורים נופלים. הג'אנק הטלוויזיוני, ממש כמו כל ג'אנק פוד, נשען על קידום מכירות אגרסיבי, על תדמית מלאכותית המשווה לקציצת בשר תפל טעמים שמיימים. לכן קמה תעשיית הפרומו ("קדימון" בעברית): לכל תוכנית, אפילו לחדשות, מקדימים שידורי קידום מכירות, "פרומואים" החוזרים שוב ושוב. ההשקעה בפרומו זמן האוויר של שידורו עולים לעתים קרובות על עלות הפקת התוכנית עצמה וזמן האוויר שלה. הפרומו חשוב יותר מהמוצר. הפירסומות בין התוכניות חשובה מהתוכניות והקהל הוא נפלא כל עוד הוא "נשאר עמנו". הערוץ השני למד במהירות לחשוף את בטנה הרכה של התרבות הישראלית, את גרגרנותו של הישראלי לממתקים טלוויזיוניים קלים לעיכול, מענגים וילדותיים. בתוכניות "הטוק שואו" שוורים תחרויות, פרסים, כסאות של הפתעות, משחקים ועוד. דודו טופו מחלק מתנות ופרסים כגמול לנכונות להשתטות; אסונות מיובאים ב"פוקוס" או "פיספוסים" סלפסטיקיים של אנשים נופלים, מתלכלכים או סתם משתטים; ואפילו

טלוויזיה

מליה עם דיוויד לטמן • 24.00
עולם הברזיל • 23.50
קיות בסלווייה • 02.60
מצענן 700

ערוץ 3 (03)

08.50 סיפור אהבה ימי הביניים
07.00 מליה עם דיוויד לטמן
07.45 ערב טוב עם גיא פינס
08.10 מסכה
09.00 מלחן קיסט
09.45 צעדים אחרי מנחם
10.50 ימי חיינו (שבת)
11.15 לנגה נעים קמנות (שבת)
12.00 סרטי רבני גזע
12.45 אלאס
13.30 ערב חדשות
14.00 סמטה
14.25 אני חולם על ניני
14.50 יומי לייק
15.45 השופטת גזר
16.00 לנגה נעים קמנות
16.45 ימי חיט
17.00 חברים
17.50 ערב טוב עם גיא פינס
18.00 חדשות סמכות
19.00 צעדים אחרי מנחם
19.40 מרחו פליט
20.25 בחיל הלם 902110
21.10 מרחו פליט
22.00 יאר לפרו זה בעש
22.50 סרטימל (שבת)
23.00 מליה עם דיוויד לטמן
23.45 ערב טוב עם גיא פינס
00.15 ביליון 5 - סרטי ברזיל
01.50 זמן העל והחוסה

ערוץ 4 (04)

08.45 עכברונים קטנים בערבה
09.05 א' המסמן
09.55 ורדסים
10.05 צבי הנינג'ה
10.35 בסמן
11.05 המעבדה של הקסד
11.35 המלך אדורד האביד
הנזק
12.05 מוולי ילד הנזנול
12.35 רובינזון הקדו
13.10 המסמן של ברילו
13.35 סביבה מלך הנזנול
14.00 נהד ונעול
14.05 סרטי רבני הקסם
14.20 הברוסים
14.35 חברת מוסרס
15.05 ורדסים
15.35 צבי הנינג'ה
16.00 בסמן
16.30 המעבדה של הקסד
17.00 לייץ פנצ רצ
17.30 של הרוח מכל יואר
18.05 המפסדת בום הרוח
19.10 המלחמה הנאל
19.40 ארוחה משפחתית
19.55 משראים פלט
20.30 גזר דחול בנת
20.45 הסרטי המיליק
מבל אירד
21.10 לואיס וקלוק

חינוכית (23)

13.30 סיפורי היום • 15.45
החץ - זה לא אני •
15.00 הנל אשמה יחד שכן
16.45 זה הער שלי בנטיה
17.00 התנסו •
המועד • 17.45 תוצאת מבצע
18.00 קודת לילית
18.30 משי
החלט • 19.00 אסכולה
19.00 מראה (שבת) •
20.00 סרטי ורש • 20.30 מבצע
21.00 "בנו ששאר" טוט
הערוץ שמחה את המשי
אודו אמאלד אל סוד
המחנה במוסרס מועדוה הים
אשקיה • 21.25 עונת
הסרטימל מס' 4+1

סרטים (04)

08.45 עכברונים קטנים בערבה
09.05 א' המסמן
09.55 ורדסים
10.05 צבי הנינג'ה
10.35 בסמן
11.05 המעבדה של הקסד
11.35 המלך אדורד האביד
הנזק
12.05 מוולי ילד הנזנול
12.35 רובינזון הקדו
13.10 המסמן של ברילו
13.35 סביבה מלך הנזנול
14.00 נהד ונעול
14.05 סרטי רבני הקסם
14.20 הברוסים
14.35 חברת מוסרס
15.05 ורדסים
15.35 צבי הנינג'ה
16.00 בסמן
16.30 המעבדה של הקסד
17.00 לייץ פנצ רצ
17.30 של הרוח מכל יואר
18.05 המפסדת בום הרוח
19.10 המלחמה הנאל
19.40 ארוחה משפחתית
19.55 משראים פלט
20.30 גזר דחול בנת
20.45 הסרטי המיליק
מבל אירד
21.10 לואיס וקלוק

יור ספורט (15/15)

08.50 סקי, גביע העולם
מפגינו (שבת)
11.00 סקי אלפיני, גביע
העולם מספרד, גביעים
סידור ה'
12.00 סקי נורדי, גביע העולם
מפגינו (שבת)
13.30 סקי אלפיני, גביע
העולם מספרד, גביעים
סידור ה'
15.30 סקי כרוזל, ששים
מאודפה (שבת)
15.00 סניטס סרטיי הדיקא
לנבנים מאריטאן חלם,
אדרה

תוצאה שנייה (08)

22.00 "זושר" 41 אדרה
סידור של אשה מחדשת
שחור ומקסים לו היא נשואה
היא אולי רותם, עם ג'אן
פונטיני ועד ג'ונס, במאי
אלפרד הוציגה 99 ר'
22.40 "לוחית בין קטליט",
מרטנס, מייל נורד

ערוץ 5 (05)

06.45 בוק טוב ישראל
08.00 אסכולה
08.30 סרטון תביר של שיחי
09.00 למשל עם ספיראל
09.30 קשר משפחתי
10.00 הנל ורד: פרפר נחמה
לתיצ' ולגולת, טיה גל
ונלי פילוני הברזיל
11.00 ראשית הקריאה
11.25 סיפורים פנ התיים
11.50 חרית הפיל
11.55 עיני של זמן
12.25 חמשת למסד והחוסה
למד
12.45 הסרטי המאשר
13.55 סרטי פסקא חלם
13.30 סרטי של חיה נחום
מסרטי קליטה בניה גל
ונלי ולמיה צבי צבי
חשיפה העד והחוסה, נלי
סחה
15.30 אמ' ל'
15.40 תיכונ והמכתב השמינים
15.50 ספרות סמכות
16.50 ערב חדש
17.35 קמנת החרטים
18.15 חדשות סמכות
18.30 אשקיה
19.00 מבני להמחות
20.20 אמל מלי, מני פא
21.00 מלחמה

ערוץ 6 (06)

17.25 "מליל קיץ לוחי", 97
ארה"ב צעירה ומאבה
החברים להסדרים ברח
בלעה של האשה, עם בראן
יזר, אריקה אליוואק וברזיל
בוסטרויק, במאי ג'יימס א'
קונטנו, ר' 84
18.50 מסכילה, סדרת פעולה
19.40 "זמרמה המוכר", 37
ארה"ב סיפור של איט'
סיני סמועשר מארמזו א'
מאבר את אשה, עם פיל
סני, לואיס ורד, חלם
קונק, במאי סרטי
סרטימל, 131 ר'
22.00 "חולמ של חכה", 83
ארה"ב מרסית החוסים בין
אז אשלימה למה במאד
שלושה שנה עם פילי
מקלין גל יליסלה, רחיה
רבו, ג'י ונאלט ורד ורד
יטה, במאי ג'יימס ל'
00.15 "שישי קונ", 91
ארה"ב מוסר בין סרטי ורד
שדומנסק לשדומנסק
החיסוריה שופר לנוד בית
הזי בעולם של המוחות עם
ג'י ברדס ורובין וליאנס
במאי: סרטי מליה, 131 ר'
02.30 "אשקה אריטי", 94
החדר לאשקה, מאבה
הפיתוי מרבו עמנו ועד
כין נאמנו למפגילי רבין
מישיח לעולם חתום
סגולה במני, עם ורד
מרטנס, מייל נורד

שלושה נדי חוכים
16.30 רנחום מליה, הישי
השלילי של הישי הלבו
מבין את המשי קיזו
17.30 מרובות כדולה,
מלחוז הקר, שיבה ללחוז
את עולם הערוצים
18.00 מספרד המריה סיפור
של עם שנבתי
18.30 הבונה היחית
19.00 מביע לענוים
20.00 ציפור השיר השוחה,
נשימה רשת שמחות המכע
בניו יורק לספר את הסיפור
הנריה
21.00 לואל כמי ברוח ים
21.30 לחמי המכבים, אנשי
שכח הנכה מסרד עומרים
בנוי מבנה רחם עם
22.00 לחמי המכבים שיבת
האומאסי, מסעה של אשה
מבני יאנומבי שוחה אל
יערות הגס סנוואלה
22.30 סמא, האלבאטוס בה
ה-60, הסיפור חביה בעולם
23.30 אש חרם החוששת
המסריה ובקלוחמה לאוד
שיפת
24.00 תעלומת הכיז סר'
מקע יעירות צפון משי
ארה"ב היטיש אוד המלכת
המחוללות
01.00 עולם העיטות, מבט
לא ימי העיטים
02.00 ציפור השיר השוחה
03.00 לואל כמי ברוח ים
03.30 לחמי המכבים, על
שכח הנכה מסרד (שבת)
04.00 לחמי המכבים שיבת

המבחר שמגיע עתון "הארץ" כיום מקרי - 14 ערוצים. לרשות הצופים עמודים עמוד ערוצים בכלים

נכס חברתי, ומי שמקבל את הזכות להשתמש בהם חייב לשרת את החברה שהעניקה לו את זכות השימוש בכנס חשוב זה.

נחמה קטנה: זה יהיה עוד יותר גרוע

הערוץ השני נולד כהתנערות משלטון היחיד של הערוץ הראשון. הוא זכה ליחס אוהד מהמסד הפוליטי, שהעניק לו מטריה מסחרית חשובה: הויכוח הבלעדי בישראל לשידורי פירסומת בטלוויזיה. בשנה הראשונה לפעולתו הפסידו זכייני הערוץ השני 39 מיליוני שקלים, בין השאר כתוצאה מהשקעות כבדות מדי בקניית כוכבים ובחוויות השמנים. אך במהרה החלו הקופות לצלצל: בשנה השנייה נחלצה חברת "רשת" מהפסדים, ובשנה שלאחר מכן הצטרפו גם "סלעד" ו"קשת" למעגל הרווחיות שהלכה וגדלה. ב-1997 גילגלו שלוש הזכייניות יחדיו מחזור כספי של 604 מיליוני שקלים והרוויחו 67 מיליוני שקלים. בשנה האחרונה כבר תפחו הרווחים והגיעו לשיא: 262.5 מיליוני שקלים, פי שלושה מהתחזיות האופטימיות ביותר של הזכיינים עצמם. בשנות פעילותו הביא הערוץ השני לזכייניו ביחד הכנסות מצטברות בסך 1.869 מיליארד שקל, ברווח תפעולי של 14%, שיעור רווח בו מתקנאת כל תכרה מצליחה בישראל. את הרווחיות ניתן לייחס להצלחתו של הערוץ השני לשנות את מפת הפירסומת בישראל, ראשית, עוגת הפירסום גדלה, הודות לערוץ השני, מ-500 מיליון דולר לפני הקמת הערוץ השני ל-800 מיליון דולר בתקופתו. אך גם הקצאת הפירסומת השתנתה וכשליש מתקציב

להציג ווסות או סיפורים שאינם תחקיר עיתונאי (למשל, ההצצה של דיין לתאו של רוצחו של יצחק רבין ו"ל, או הצבת מצלמות בבית משפחתו של הרוג בתאונת דרכים, כ"תחקיר" של חיים יבין בימיו הקצרים בערוץ השני). הטיעון השלישי מנופף באיום של חורה לימיו האפורים והמשממים של מונופול הערוץ הראשון. טיעון זה הוא כוזב בעליל, שכן הוא מציג כאלטרנטיבה יחידה את השיבה "לימים ההם". אין ספק, כי שיבה זו אינה הצויה וגם אינה אפשרית. יתר על כן, זו בהחלט אינה האלטרנטיבה היחידה. כפי שראינו, פיקות ציבורי מסור יותר ומקצועי יותר עשוי היה לרסן את זכייני מדורת ההבלים, יש אפשרויות רבות נוספות והאיום בשיבה לאחור הוא דמוגי, יותר מאשר ריאלי.

הטיעונים האחרים - "מי שמך" ו"אם זה מה שהצופים רוצים מדוע שלא ניתן להם זאת", הם קשים יותר למענה. הוויכוח כאן הוא פילוסופי יותר ועוסק בתפקידה של תקשורת בתכרה. האם אכן תפקידה של התקשורת הוא רק לספק שעשועים, מפלט ומרגוע לקהל, לחזר אחר טעמו של המכנה המשותף ולמצוא סיפוקים מיידיים לצרכים קצרי טווח? יש הטוענים, כמוני, כי לתקשורת יש גם שליחות חברתית. עליה לשרת את החברה גם בקידומה, גם בשיפור ופיתוח הדיון הציבורי, וגם בהעלאת המפלס התרבותי. מדוע שהזכיינים, בשם הרצון להגדיל את רווחיהם, יורשו לפטם את מדורת ההבלים ואילו התכרה המעניקה להם זיכיון הטריות, והרבה, לא תוכל לדרוש התחשבות גם בשיקולים תרבותיים וחברתיים? שידור הוא כמה ציבורית או

הפירסום בישראל מופנה כיום אל הטלוויזיה, דהיינו אל הערוץ השני, מונופול הפירסום הטלוויזיוני.

אך המונופול של הערוץ השני עומד להתערער: בקיעים ראשונים התגלעו במהלך 1998. פירסומות ישראליות החלו להופיע בערוצי כבלים (בערוץ המזרח התיכון ואף ב-CNN). בג"ץ אישר את הנהגת שידורי הטלוויזיה מלוויינים והמיתון במשק הישראלי מיתן את רווחיות הזכיינים. שרת התקשורת, לימור לבנת, עם מדיניות "השמיים הפתוחים" והמלצות קיקיוניות למדי של דו"ח ועדת פלד, מבטיחה לפרק את מבצר ההכנסות של הערוץ השני. מדובר בהקמת ערוץ מסחרי נוסף, שישה ערוצים ייעודיים בכבלים, ובכלל זה שני ערוצי חדשות וטלוויזיה דיגיטלית מלוויינים (Digital Broadcasting Satellite). המשמעות ברורה: על עוגת הפירסום הישראלית שלא תוכל לתפוח יתחרו יותר גופים רעבים והכנסותיו של הערוץ השני יקטנו. מצב זה, למרות הבשורה של פלורליזם תקשורתי, תחרות חופשית והגדלת ההיצע יביא להידרדרות נוספת של רמת השידורים:

הזכיינים, שלא יוכלו להרשות לעצמם הפקות יקרות כמו "התרוצופים", תוכניות איכות או סדרות מקומיות, יגבירו ביתר שאת את ההפקות הזולות (בעיקר תוכניות אירוח) ואת ייבוא הסדרות הזולות ותוכניות האסונות מחו"ל. כדי לשמור על הרווחיות, ייאלצו לקצץ בתמיכתם בחברת החדשות, להרבות עוד יותר בפירסומות סמויות, ולהתחנף לסף נמוך יותר של סיפוק הצופים.

מדורת ההבלים, חשוב להבין, מקרינה על כל סביבותיה: גם הערוץ הראשון כיום מושפע, ולרעה, מהגמכת המפלס. הערוץ הממלכתי ביקש להשתדך לאצולת הרייטינג, ומיהר לרכוש במחיר מופקע את הגבי שילון, לרכוש בחזרה את חיים יבין, להציב תוכניות מסווחות-רייטינג משלו, להעשיר את מהדורות החדשות שלו באיטמים בידוריים קלילים, ולנסות לשווא להשיב מלחמה שערה. מדורת ההבלים לא תיכבה: היא תתעצם בלהבות חדשות, להבות מסחריות של ערוצי לוויין וכבלים, וכולם יבקשו להעצים את רווחיהם בחיזור אגרסיבי יותר אחר הצופים.

בי
המ

נורי

לכתבי
אינפורמ
תקופת
היה "ה
הגבלת
הופיעו
"הבצל
העבריי
קבצים
ב"עונ
ורציני
בתו
מקום
ההופע
שב
והחינ
אינפור
טש
במיד
בתפק
התפק
אקטור
חינוכ
וחינו
חינוכ
מנוס
הראא
לקיו
אל ר
להש
הרא
זרות
לקר